

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Et primo, vtrum actus humanus inquantum est bonus, vel malus habeat
rationem rectitudinis, uel peccati.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

indirecte. Et hic sensus potest sumi, ut expositus ab ipsomet inferius in q. 73. arti. 2. ad 2. & artic. 3. ad 2. Et ad primum, ubi dicit, quod euentus sequens, si sit praevius & intentus, addit ad bonitatem, uel malitiam actus, sicut supra dictum est, cum de bonitate & malitia humanorum actu ageretur. Et quia in corpore illius articuli, ponit sub non intento uoluntati indirecte, idem consulo dixi, quod intentio auctoris est loqui de praevio & uolito, siue directe, siue indirecte. Et potest quodque hinc sensus ex hac litera sumi, dum dicitur uoluntas magis inordinata. Cum enim uoluntas non reddatur inordinata ex actu exteriori, nisi in quantum uolito, consequens est, quod nec eius euentus deordinatur nisi uolito: & consequenter ex eodem non magis deordinatur, nisi uolito: Intendit ergo in primo membro siue per se, siue per accidens, siue frequenter, siue raro, & breuiter, euentus quomodo libet actionis propriae sit praevius, & uolitus, addit ad bonitatem uel malitiam actus, & hoc est manifestum: quia hoc spectat ad uoluntatem magis deordinatam in malis, & magis affectum in bonis.

In q. 73. arti. 6. co. Et 2. q. 9. arti. 2. ad 2. & artic. 3. ad 2. Et 2. dist. 40. a. 4. Et ma. q. 2. arti. 4. & veri. q. 1. arti. 4. co. & q. 2. art. 3. cor. Tex. 39. & 40. com. 2.

Tex. 14. 20. 21. com. 3.

¶ Super Quaestione uigesima Articuli sextum.

In artic. 6. eiusdem uigesimae quaest. nihil occurrit scribendum, nisi reddere lectorem attentum, quod non dicit auctor, eundem numero actum uoluntatis non posse esse successiue bonum, & malum: sed dicit eundem numero actum in genere moris. Actus enim uoluntatis secundum se est in genere naturae, & secundum suas condiciones in genere moris. Et haec dixerim propter Durandum in 2. distinct. 40. quaest. secunda, ne quis putet contra hanc doctrinam militare.

Arti. 3.

secundum effectus per accidens. Ad secundum dicendum, quod bona, quae auditores faciunt, consequuntur ex praedicatione doctoris, sicut effectus per se: unde redundant ad praemium praedicatoris, & praecipue quando sunt praesentia.

Ad tertium dicendum, quod euentus ille, pro quo illi poena in flagenda mandatur, & per se sequitur ex tali causa, & iterum ponitur ut praecogitatus: & ideo impunitur ad poenam.

Ad quartum dicendum, quod illa procederet, si irregularitas sequeretur culpam. non autem sequitur culpam, sed factum propter aliquem defectum sacramenti.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum idem actus exterior possit esse bonus, & malus.

Ad sextum sic proceditur. Vnde, quod unus actus possit esse bonus, & malus. Motus enim est unus, qui est continuus, ut dicitur in 5. Physic. sed unus motus continuus potest esse bonus, & malus, puta, si aliquis continue ad ecclesiam uadens, primo quidem intendat inanem gloriam, postea intendat Deo seruire, ergo unus actus potest esse bonus, & malus.

¶ 2. Praet. Secundum Philosophum in 3. Physic. Actio & passio sunt unus actus; sed potest esse passio bona, sicut Christi: & actio mala, sicut Iudeorum, ergo unus actus potest esse bonus, & malus.

¶ 3. Praet. Cum seruus sit quasi instrumentum domini, actio serui est actio domini, sicut actio instrumenti est actio artificis: sed potest contingere, quod actio serui procedat ex bona uoluntate domini, & sic sit bona: & ex uoluntate mala serui, & sit mala, ergo idem actus potest esse bonus, & malus.

SED CONTRA. Contraria non possunt esse in eodem: sed bonum, & malum sunt contraria, ergo unus actus non potest esse bonus, & malus.

RESP. Dicendum, quod nihil prohibet aliquid esse unum, sed quod est in uno genere, & esse multiplex secundum quod refertur ad aliud genus, sicut superficies continua est una, secundum quod consideratur in genere quantitatis, tamen est multiplex, secundum quod refertur ad genus coloris, si partim sit alba, & partim nigra; & secundum hoc nihil prohibet aliquem actum esse unum secundum quod refertur ad genus naturae, qui tamen non est unus secundum quod refertur ad genus moris, sicut & conuenit, sicut dictum est. Ambulatio enim

continua, est unus actus secundum genus naturae: potest tamen contingere, quod sint plures secundum genus moris, si mutetur ambulantis uoluntas, quae est principium actuum moralium. Si ergo accipiat unus actus, prout est in genere moris, impossibile est, quod sit bonus, & malus, bonitate, & malitia morali: si tamen sit unus ueritate naturae, & non ueritate moris, potest esse bonus, & malus.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod ille motus continuus, qui procedit ex diuersa intentione, licet sit unus ueritate naturae, non est tamen unus ueritate moris.

AD SECUNDUM dicendum, quod actio, & passio pertinent ad genus moris, in quantum habent rationem uoluntarij. Et ideo secundum quod diuersa uoluntate dicuntur uoluntaria, secundum hoc sunt duo moraliter, & potest ex una parte inesse bonum, & ex alia malum.

AD TERTIUM dicendum, quod actus serui, in quantum procedit ex uoluntate serui, non est actus domini: sed solum in quantum procedit ex mandato domini, unde sic non facit ipsum malum mala uoluntas serui.

QVAESTIO XXI.

De iis quae consequuntur actus humanos, ratione bonitatis, & malitiae, in quatuor articulis diuisa.

¶ Super Quaestione uigesimatercia Articuli primum.

In titulo omnium articulo quaestio 21. aduerte, quod cum quaeritur, Vtrum actus humanus, in quantum bonus uel malus, habeat hoc, uel illud, potest intelligi illa reduplicatio nota. Primo, ut determinat bonitatem, uel malitiam absolute, & sic non sumitur hic, quia hoc esset idem quod quaerere de conuenientibus bono, uel malo absolute, quod non spectat ad moralem, sed metaphysicum, & essent falsae responsiones. Alio modo, ut determinat bonitatem, uel malitiam propriam, seu contractam ad actum huius manus. Et hic est intentus sensus quaestio 21. & responsionum, ita quod intendit auctor quaerere, An actus humanus ex sua bonitate, uel malitia, ut sic, habeat rationem recti, laudabilis, meritorij etiam apud Deum: & similiter peccati, culpabilis, demeritorij etiam apud Deum. Et ut patet in litera, determinat partem affirmatiuam, ita quod actus humanus constituitur in esse boni, uel mali, quasi ex causa formali, & super hoc fundatur, quod ex ordine ad finem recti, uel peccati, ex ordine ad efficiens, laudabilis, uel culpabilis, ex ordine ad alterum meritorij, uel demeritorij.

DEINDE considerandum est de his, quae consequuntur actus humanos ratione bonitatis, uel malitiae.

¶ Primo, Vtrum actus humanus in quantum est bonus, uel malus, habeat rationem rectitudinis, uel peccati.

¶ Secundo, Vtrum habeat rationem laudabilis, uel culpabilis.

¶ Tertio, Vtrum habeat rationem meriti, uel demeriti.

¶ Quarto, Vtrum habeat rationem meriti, uel demeriti apud Deum.

ARTICVLVS PRIMVS.

¶ Vtrum actus humanus in quantum est bonus uel malus, habeat rationem rectitudinis, uel peccati.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod actus humanus in quantum est bonus, uel malus, non habeat rationem rectitudinis, uel peccati. Peccata enim sunt monstrata in natura, ut dicitur in 2. Physic. monstrata autem non sunt actus, sed sunt quaedam res generatae praeter ordinem naturae. Ea autem quae sunt secundum artem & rationem, imitantur ea quae sunt secundum naturam, ut ibidem dicitur, ergo actus ex hoc, quod est inordinatus & malus, non habet rationem peccati.

¶ 2. Praet. Peccatum, ut dicitur in 2. Physic. accidit in natura & arte, cum non peruenitur ad finem in-

Mal. q. 1. sic. 2. 11. ium.

Tex. 11. mo 1.

Tex. 11. mo 1.

meritorij ratione ha-
ber. Et non sunt haec
sumenda, ut dispa-
ra: sed ut additio-
ne se habentia. Meri-
torium namq; suppo-
nit, & praesigite lau-
dabile, & laudabile
rectum, & rectum bo-
num moraliter.

tentum a natura uel arte: sed bo-
nitas, uel malitia actus humani
maxime consistit in intentione
finis, & eius prosecutione. ergo
videtur quod malitia actus non
inducat rationem peccati.

¶ 3 Præ. Si malitia actus induce-
ret rationem peccati, sequeretur
q; ubique; esset malum, ibi ef-
set peccatum. Hoc autem est falsum: nā poena, licet
habeat rationem mali, non tamen habet rationem
peccati. non ergo ex hoc, quod aliquis actus est ma-
lus, habet rationem peccati.

A

ARTICVLVS II.

*Vtrum actus humanus, in quantum est bonus uel malus, ha-
beat rationem laudabilis, uel culpabilis.*

A
B
C
D
E

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q; actus
humanus ex hoc, q; est bonus, uel malus, nō
habet rationem laudabilis, uel culpabilis. Peccatū
n. contingit in his, quae agūt a natura, ut dicitur
in 2. Phy. * sed tamē ea, quae sunt naturalia, non sunt
laudabilia, nec culpabilia, ut dicitur in 3. Eth. ¶ ergo
actus humanus ex hoc, q; est malus, uel peccatū, nō
habet rationem culpae: & per consequens, nec ex
hoc quod est bonus, habet rationem laudabilis.

3. di. 24. arti.
3. q. 2. co. &
4. dist. 16. q. 6.
3. arti. 1. q. 1.
ad 1. primū
& q. 6. arti. 2.
ad 3. Et mal.
quasi. 2. arti.
2. ad certium
Tex. 63. 83.
84.
Cap. 5. tomē
5.

¶ 2 Præ. Sicut contingit peccatū in actibus mora-
libus, ita & in actibus artis, q; ut dicitur in 2. Phy. * pec-
cat Gramaticus nō recte scribens, & Medicus non
recte dās portionē; sed non culpatur artifex ex hoc,
q; aliquid malum facit, quia ad industriam artificis
pertinet, q; possit & bonum opus facere & malū,
cū uoluerit. ergo ut, q; etiam actus moralis ex hoc,
quod est malus, non habeat rationem culpabilis.

Tex. 82. co.
mo 2.

¶ 3 Præ. Dion dicit in 4. cap. de di. no. * q; malū est
infirmū, & impotens: sed infirmitas uel impotētia,
uel tollit, uel diminuit rōnem culpae: nō ergo actus
humanus est culpabilis ex hoc, quod est malus.

P. 4. 2. 196. 6.

SED CONTRA est, qd Philosophus dicit, q; lauda-
bilia sunt uirtutum opera: vituperabilia autem, uel
culpabilia opera cōtraria. Sed actus boni, sunt actus
uirtutis: quia uirtus est, quae bonum facit habentē,
& opus eius bonum reddit, ut dicitur in 2. Ethic. *
unde actus oppositi sunt actus mali: ergo actus hu-
manus ex hoc, quod est bonus, uel malus, habet
rationem laudabilis, uel culpabilis.

Cap. 6. in
princip. 10.
mo 5.

RESPOND. Dicendum, quod sicut malum est in
plus, quā malum peccatum, ita peccatum est in plus, quā
culpa. Ex hoc enim dicitur actus culpabilis, uel laudabi-
lis, q; imputatur agenti. Nihil. n. est aliud laudari,
uel culpari, quā imputari alicui malitiam, uel bo-
nitatem sui actus. Tunc enim actus imputat agēti,
q; est in potestate ipsius, ita q; habeat dominium sui
actus. hoc autem est in omnibus actibus uolunta-
rijs: quia per uoluntatem homo dominium sui
actus habet, ut ex supradictis patet. * Vnde relin-
quitur, quod bonū, uel malum in solis actibus uo-
luntarijs constituit rationem laudis, uel culpae, in
quibus idem est malum, peccatum, & culpa.

q. 6. 1. arti. 6.
& 2.

AD PRIMVM ergo dicendum, q; actus naturales
non sunt in potestate naturalis agentis, cū natu-
ra sit determinata ad unū: & ideo licet in actibus
naturalibus sit peccatum, non tamen est ibi culpa.

AD SECVNDVM dicendū, quod rō aliter se habet
in artificialibus, & aliter in moralibus. In artificiali-
bus. n. ratio ordinatur ad finem particularem, quod
est aliquid per rationem excogitatum. In morali-
bus autem ordinatur ad finem communem totius
humanae uitae: finis autem particularis ordinatur ad
finem cōm. Cū. n. peccatum sit per deuiationē
ab ordine ad finem, ut dictum est, * in actu artis cō-
tingit dupliciter esse peccatū. Vno modo, per de-
uiationem a fine particulari intento ab artifice: &
hoc peccatum erit propriū arti, puta, si artifex intē-
dens facere bonum opus, faciat malum; uel inten-
dens malum, faciat bonum. Alio modo per deui-
ationem a fine cōi humanae uitae: & hoc modo, di-
cetur peccare, etiam si intendat facere malū opus,
& faciat p hoc ut alius decipiatur. Sed hoc peccatū
non est proprium artificis, in quātū artifex, sed in-
quantū homo est. Vnde ex primo peccato culpā
artifex

Artic. 1.

q. 5. 19. 211. 4.

Cap. 27. in
prin. tom. 6.

q. 6. 19.

Mal. 6. 1.
tic. 1. arti.
tum.

Tex. 30.
mo 2.

P. 2. q. 4.
mo 2.